

El Vaticà II i la renovació de l'Església catalana

Dll, 17/06/2019 per Catalunya Religió

(*Cristianisme al Segle XXI*) Aquest dissabte dia 15 va tenir lloc la sisena i última sessió del curs d'“Espai Obert”, organitzada per l'associació Cristianisme al segle XXI, sobre el tema que encapçala aquesta crònica, a càrrec Pere Codina, claretià, teòleg, sociòleg, documentalista i director d'*El Pregó*. Com a pròleg, recordà el document episcopal *Arrels cristianes de Catalunya* de 1985, signat per bisbes d'origen català vint anys després de la cloenda del Vaticà II, on textualment es donava fe “de la realitat nacional de Catalunya”. Tot seguit, després d'assegurar que parlar del Vaticà II era oceanogràfic i que seleccionaria uns quants punts, ja que una cosa era la doctrina establerta en constitucions i decrets i l'altra l'ambient i el significat simbòlic que el concili suposà, d'una manera molt didàctica, desenvolupà la xerrada en aquests vuit punts.

Església i postguerra. Cal no confondre la cristiandat (coincidència de societat civil i religiosa, on una església autoritària podia tendir a abusar del poder per imposar més que per convèncer) del nacionalcatolicisme viscut a la pell de brau (la religió cristiana esdevingut element constitutiu de la nació, com va dir l'arquebisbe de Toledo en prendre possessió de la cadira de l'Acadèmia d'Història: *Sin las raíces cristianes España dejarà de ser España.*) Enfront d'això, el naixement d'una diàspora era natural. Tanmateix, en la dècada dels 50, els capteniments d'una Església ancorada en les preocupacions de moral sexual, començaren a canviar per empalmar amb l'església d'abans de la guerra, la del Congrés d'Art cristià i el de Litúrgia (quan s'imposaren les casulles gòtiques i se les denominava “separatistes”), l'Església la de la Federació de Joves Cristians de Catalunya influïda per la JOC belga de **Joseph Cardijn**, que incidí en l'Acció Catòlica i en els “Círculos de Estudio”. Amb l'empelt d'altres teologies i pastorals foranes (sobretot franceses), malgrat la jerarquia retenia les aspiracions de la gent, la llavor estava sembrada i esperava el moment oportú per espletar.

L'anunci del Concili Vaticà II. Mal rebut per la Cúria, *L'Osservatore Romano* va estar setmanes sense parlar de l'anunci d'un nou concili per **Joan XXIII** anunciat

el 25 de gener de 1959.

L'Església que rebia l'anunci del concili. Les comissions no acceptaven, a Roma, els esborranys de documents amb doctrines tradicionals preparats per al debat i eren substituïts per d'altres originats per experts i teòlegs inicialment menystinguts. En el fons, l'Església es posava a reflexionar sobre ella mateixa, que aquest fou el resum de **Pau VI** en la cloenda conciliar. A Catalunya hi havia indiferència i expectació. La pastoral prengué un nou impuls perquè, coses no permeses en les nostres latituds, eren permeses en d'altres bisbats.

Celebració i recepció del concili. El que per a uns eren campanades de resurrecció, per a d'altres eren campanades a mort. El bisbe de Girona **Josep Cartaïà** comentà, per exemple, que el cardenal **Bea** havia "enredat" al Papa i ara no se sabia què sortiria. A Espanya, la majoria de bisbes encara havien de rebre el vist i plau (presentació) de Franco, però, òbviament, hi havia expectació generada també per d'altres documents vaticans singulars (*Mater et Magistra* de 1961, *Pacem i terris* de 1963, *Populorum Progressio* de 1967...) i actituds de pastors (declaracions de l'abat **Escarre** a *Le Monde* el 1963). A Catalunya es va viure amb tant d'interès que sortiren dues publicacions per explicar el desenvolupament conciliar

Els fruits del concili. Una de les primers constitucions aprovades fou la de la litúrgia (*Sacrosantum Concilium*, el 4 de desembre del 1953), la qual suposà una revolució, perquè va portar a fer les celebracions eucarístiques en la llengua del poble i de cara a ell, i una renovació pastoral, musicològica, catequètica i arquitectònica (en el presbiteri es distingí la part de la paraula de la part de l'altar) en tots sentits: hi havia monitors, lectors que aprenien a proclamar la paraula, directors de cants... Els bisbes **Pont i Gol**, **Masnou** i **Jubany** es van moure per aconseguir l'estatut de llengua litúrgica per al català (no ben vist per la CEE) i aviat hi va haver consells pastorals i presbiterals. El juliol del 1967, 68 bisbes amb força cardenals organitzaren un simposi internacional per parlar d'aquestes reformes conciliars. Sortiren els capellans consiliaris, els cristians van aprendre a pensar pel seu compte, els sacerdots es comprometeren en les lluites polítiques, socials i veïnals... El d'aquells anys 60 va ser un període d'esclat excitant en molts aspectes (també en la JOC, tot i la crisi posterior de l'AC). *Nihil minus* ('De res, massa') Encara que la cosa esbotzés per la part més dèbil (l'AC), la gent cercà comunitats parroquials, comunitats de base, grups de reflexió rural, equips de matrimonis... També hi havia posicionaments conservadors (els bisbes temien que els fidels se'ls escapessin de les mans) i d'altres que no entenien res. El bisbe **Modrego**, per exemple, va dir, a Sant Pere de les Puel·les: "*Tanto hablar de Jesucristo y ha vencido la Virgen!*" (Per cert, el 1967 l'havia de substituir el doctor **Manuel Bonet i Muixí**, però no va passar la censura franquista i, a l'arquebisbat barceloní, hi arribà don **Marcelo**.) Pau VI s'adonà que calia una renovació episcopal a Espanya i, vist que Franco no renuncià al seu privilegi com li demanà, cercà altres camins, com el dels bisbes auxiliars que no necessitaven aprovació. Tanmateix, quedà al calaix, la Conferència Episcopal Catalana.

Efectes beneficiosos. Es podrien resumir en una frase. El concili va suposar la instal·lació de l'Església dins la modernitat i el pas de l'heteronomia a l'autonomia. Els cristians foren adults. De viure espantats individualment sota el domini diví es passà a una celebració comunitària de la vida (**Jaume Lorés**). Fou la declaració dels drets dels cristians en l'Església (**Lluís Duch**).

Efectes no esperats o danys col·laterals. Hi hagué posicions litúrgiques maximalistes i minimalistes (la nova litúrgia era un menyspreu a la tradició). El tema de la llibertat religiosa d'un dels documents més conflictius del concili es traduï en llibertat dins l'Església. Hi hagué gran caiguda de les pràctiques tradicionals: al Baix Llobregat, d'un 40% de pràctica dominical el 1965, es passà a un 15% el 1973. Desconcert de la jerarquia. Plegades de capellans. Seminaris i noviciats buits.

Cap a un nou model d'Església. Com ja havien vaticinat **Ratzinger**, **Schillebeeckx**, **Rahner** i altres teòlegs caminem vers la desintegració de la cristiandat i la pèrdua de l'antiga pertinença massiva, la qual cosa suposa fer camí vers una altre model d'Església, una Església de petit ramat, que sigui sal en la vida social dels altres. Acomiadem-nos de llargues llistes de bateigs, de celebracions matrimonials. Però la pèrdua no és a canvi de res. Hi ha més consciència social que mai. No som fet residual sinó una resta profètica, en què no comptarà el nombre d'efectius sinó la seva qualitat.

El debat subsegüent fou molt concorregut. Es demanaren al conferenciant coses tan diferents com "I ara què?", "Quin paper va tenir **Tarancón** en la reforma de l'església espanyola?", "Cal un Vaticà III?", "No atribueix coses al concili que van ser del maig del 68?", "Per què els capellans joves semblen més preconciars que els grans?", "Davant la manca de ministres barons, no cal començar a comptar amb la dona?", "Per què es fa més cas del Dret canònic(posem l'art. 1024) que de l'Evangeli (posem Lc 13,13)?"...